

היום נלמד בעזרת ה':

קידושין דף כט

משכו במנה: אדם שבא לקנות חפץ מהקדש בסכום של מנה, והוא משך את החפץ, אבל קודם שהספיק לשלם עליו התייקר המחיר שלו למאתיים - עליו לשלם מאתיים בגלל שהחפץ התייקר ברשות הקדש, כי כל עוד הוא לא נתן את הכסף הוא לא קנה את החפץ מהקדש. כפי שלמדים מהפסוק **"וַיִּתֵּן הַכֶּסֶף וְקָם לוֹ"**. (שלא כמו בהדיוט שהמשיכה קונה והחפץ התייקר כבר ברשות הקונה).

משכו במאתים: אבל אם הוא בא לקנות מההקדש במאתים, ולאחר שמשך את החפץ קודם ששילם עליו הוזל המחיר למאה - עליו לשלם להקדש מאתיים. ואפילו שהחפץ הוזל ברשות ההקדש, משום שלא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש, שהרי הקונה מחבירו חפץ ומשך אותו ולאחר מכן הוזל המחיר - עליו לשלם את המחיר הגבוה כי הוא קנה אותו במשיכה, ולכן גם בהקדש כן.

פדאו במאתים: שילם על החפץ מאתיים ולא הספיק למשוך אותו עד שהוא הוזל - משלם מאתיים, כלומר הוא לא מקבל את המנה בחזרה, בגלל שכאמור בהקדש הכסף קונה ולא המשיכה.

פדאו במנה: אבל במקרה הפוך, ששילם מנה וקודם שמשך החפץ התייקר - אינו צריך לשלם יותר. ואפילו שהדיוט קונה במשיכה ואמרנו שלא יהא כח הדיוט חמור מהקדש - כאן גם בהדיוט אינו משלם יותר, כי לאחר שהקונה שילם כסף קודם שמשך, אם המוכר חוזר בו יש עליו קללת 'מי שפרע'.

משנה: כל מצות הבן על האב וכו': כל המשנה תתבאר בגמ'.

וכל מצות עשה שהזמן גרמא: מצוות שהזמן גורם להם לבוא, כלומר שהם שייכות רק בזמן מסויים ולא תמיד, כגון סוכה.

חוץ מכל תקיף: איסור הקפת פאת הראש. לאשה מותר.

ובל תשחית: איסור השחתת פאת הזקן. לאשה מותר.

ובל תטמא למתים: אם היא כהנת אין לה איסור להיטמא למתים.

גמרא: אילימא כל מצות דמחייב ברא וכו': אם נאמר שכוונת המשנה שנשים פטורות ממצוות שהבן מחייב לעשות לאביו דהיינו מצוות כיבוד אב ואם, והרי נאמר "אִישׁ אָמוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ", ומכך שנאמר "תִּירָאוּ" בלשון רבים אנו לומדים שגם האשה חייבת.

אמר רב יהודה: כוונת המשנה למצוות של הבן שמוטל על האב לעשותן, כגון אותם המפורשים בבבלייתא – שהאב חייב למול את בנו, ואם הוא בכור חייב לפדותו בחמשה סלעים וכו'.

וללמדו אומנות: מקצוע שיוכל להתפרנס בו.

להשיטו במים: לשחות. שמא יפליג בספינה והיא תטבע, ואם לא ידע לשחות יבוא לידי סכנה.

ליסטות ס"ד? וכי מי שאינו מלמד את בנו אומנות מלמדו ליסטות? והרי אינו מלמדו כלום, לא אומנות ולא ליסטות.

אלא כאילו מלמדו ליסטות: שכיון שאין לו אומנות להתפרנס ממנה לא יהיה לו מה לאכול וילך לפרשת דרכים וילסטם את הבריות.

*

והיכא דלא מהליה אביו וכו': אם האב לא מל את בנו מחוייבים בית דין למולו, ואם בית דין לא מלו אותו הוא מחוייב למול את עצמו כשיגדל.

איהי מנלן דלא מחייבא? מנין שהאשה לא חייבת למול את בנה? תשובה: שנאמר "וַיִּמַּל אֲבִרְהָם אֶת יִצְחָק בְּנוֹ בֶּן שְׁמֹנֶת יָמִים כְּאֲשֶׁר צִוָּה אֱתָנוּ אֱלֹהִים", "אותו" ולא את שרה.

אשכחן מיד וכו': מהפסוק הנ"ל למדנו שה' ציווה את אברהם למול את בנו, אבל מנין לנו שבכל הדורות האב מצווה למול את בנו?

תשובה: **תנא דבי ר' ישמעאל:** בכל מקום שנאמר "צו" הדבר בא לומר שיהיה זריז לעשותו, וכן שהדבר נוהג מיד ולדורות הבאים, שנאמר "**צו** אֶת יְהוֹשֻׁעַ **וְסִדְקָהוּ**

ואַמְצֵהוּ, הרי ש"צו" הוא לשון זירוז, ונאמר **"מִן הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה וְהָלָאָה לְדִרְתֵּיכֶם"**, הרי ש"צו" נוהג מיד ולדורות, וכיון שבמצוות מילה נאמר לשון "צו" (= **"כְּאֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים"**) לכן היא נוהגת גם לדורות.

*

והיכא דלא פרקיה אבוה וכו': אם האב לא פדה את בנו הוא מחוייב לפדות את עצמו, שנאמר **"כֹּל בְּכוֹר בְּנֶיךָ תַּפְדֶּה"** ואנו דורשים כאילו נאמר **"תַּפְדֶּה"** דהיינו תפדה את עצמך.

ואיהי מנלן דלא מיפקדה? מנין שהאב לא מצווה לפדות את בנה, והרי זו מצוות עשה שאין הזמן גרמא ולכאורה הנשים חייבות בה?

תשובה: **דכתיב וכו':** שנאמר **"תפדה"** (ללא ניקוד), ואפשר לקרוא זאת **"תַּפְדֶּה"** דהיינו שמצווה על הבכור לפדות את עצמו או **"תַּפְדֶּה"** דהיינו שמצווה על מישהו אחר לפדותו, ומכאן אנו לומדים שכל מי שמצווה לפדות את עצמו (= האב) מצווה לפדות את אחרים (= את בנו הבכור), וכל שאינו מצווה לפדות את עצמו (= האם), אינו מצווה לפדות את אחרים, וכיון שאשה אינה מצווה לפדות את עצמה לכן אינה מצווה לפדות את בנה.

ואיהי מנלן דלא מחייבא למיפרק נפשה? ומנין לנו שהאשה לא חייבת לפדות את עצמה, אמנם אביה אינו מחוייב לפדותה לפי שנאמר **"כֹּל בְּכוֹר בְּנֶיךָ תַּפְדֶּה"**, אבל אולי היא מחוייבת לפדות את עצמה כשתגדל, שהרי אפשר לקרוא את הפסוק **"תַּפְדֶּה"** דהיינו שמצווה על הבכור לפדות את עצמו, וזו מצוות עשה שאין הזמן גרמא ולכאורה הנשים חייבות בה?

תשובה: **דכתיב וכו':** שנאמר **"תפדה"** (ללא ניקוד), ואפשר לקרוא זאת **"תַּפְדֶּה"** או **"תַּפְדֶּה"** (כנ"ל), ומכאן אנו לומדים שכל מי שאחרים (= האב) מצווים לפדותו (= בן בכור) הוא מחוייב לפדות את עצמו, וכל מי שאין אחרים מצווים לפדותו (= בת בכורה) אין היא מחוייבת לפדות את עצמה.

ומנין שאין אחרים וכו': כלומר מנין שאין האב מצווה לפדות את בתו הבכורה.

תנו רבנן הוא לפדות ובנו לפדות: אם הוא בכור ואבא שלו לא פדה אותו, ונולד לו בן בכור, ועכשיו מוטל עליו לעשות שני פדיונות, מי קודם?

שזה מצותו על אביו: כלומר עיקר המצוה של פדיון עצמו היתה מוטלת על אביו (אך בגלל שאביו לא פדה אותו הוא מחוייב לפדות את עצמו), אבל המצוה של פדיון בנו מוטלת עליו.

הכל מודים: אם יש לו רק חמש סלעים לכו"ע הוא פודה את עצמו, כי מצוה שאדם מקיים בעצמו עדיף על מצוה שהוא מקיים באחרים (דהיינו בכן שלו). כל המחלוקת היא במקרה שיש לאב קרקע בשווי חמש סלעים שהוא כבר מכר אותה עוד קודם שנולד בנו, ויש לו גם חמש סלעים נוספים.

לדעת רבי יהודה חוב ממוני הכתוב בתורה נחשב כמו 'מלוה בשטר' (שהמלוה גובה אותו מנכסים משועבדים של הלווה), וכך גם כאן שיש על האב חוב לפדות את עצמו בחמש סלעים, הרי זה כאילו שכתוב 'שטר חוב' של חמש סלעים לכהן. ולכן קודם יפדה האב את בנו בחמש סלעים שברשותו, ולאחר מכן ילך הכהן ויגבה את החמש סלעים שהאב מחוייב לפדות את עצמו מהקרקע שנמכרה, כי היא משועבדת לכך. אבל לדעת רבנן חוב ממוני הכתוב בתורה אינו נחשב כ'מלוה בשטר' וממילא יש לו חמש סלעים לפדות רק פעם אחת, ולכן פודה את עצמו כי מצוה שבגופו עדיפה.

והדר 'לא יראו פני ריקם': לאחר שנאמרה בפסוק מצות פדיון בכור, נאמרה מצות קרבן 'עולת ראייה' שצריך להביא אותו בעלייה לרגל.

קושיא: **פשיטא, בפטר רחם תלא רחמנא:** הרי כבר נאמר שבכור תלוי בכן הראשון שנולד לאמא "וְהַעֲבֵרְתָּ כָּל פֶּטֶר רָחֶם לָהּ".

תירוץ: **מהו דתימא:** היה מקום לומר שנלמד מ'בכור' של ירושה שמקבל פי שניים בירושה, ושם נאמר שרק הבן הראשון של האב נחשב בכור. ואם כן גם כאן רק הבכור הראשון לאב ולאם יחשב בכור לפדיון הבן, ולא שאר הבכורים מהנשים הנוספות. קמ"ל.

והיכא דלא אגמריה אבוב: וכאשר לא לימד אותו אביו הוא מחוייב ללמד את עצמו כנאמר "וְלִמְדָתֶם אֹתָם וְשִׁמְרָתֶם לְעִשְׂתֶּם".

איהי מנלן דלא מחייבא: מניין שהאמא לא מחוייבת ללמד את בנה תורה? תירוץ: כי את החיוב ללמד את הבן תורה למדים מהפסוק "וְלִמְדָתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם", והמילה 'וְלִמְדָתֶם' נדרשת גם בניקוד 'וְלִמְדָתֶם' - ללמד שרק מי שמצווה ללמוד

בעצמו מצווה גם ללמד אחרים, אבל אשה שאינה מצווה ללמוד בעצמה אינה מצווה ללמד את בנה. ומנין שהיא לא מצווה ללמוד בעצמה? גם מהדרשה הנ"ל 'וְלִמְדָתָם' - 'וְלִמְדָתָם' שרק מי שאחרים מצווים ללמד אותו הוא מצווה ללמוד בעצמו, אבל אשה שאביה לא מצווה ללמד אותה גם אינה מצווה ללמד את עצמה. ומניין שאביה לא מצווה ללמד אותה? כי כתוב בפסוק הנ"ל 'וְלִמְדָתָם אֹתָם אֶת בְּנֵיהֶם' ולא בנותיהם.

ת"ר הוא ללמוד ובנו ללמוד: ויש לו כסף לממן רק את אחד מהם, מי עדיף?

כי הא דרב יעקב: אביו שלח אותו ללמוד אצל אביו. כאשר הוא חזר, ראה אביו ששמועותיו אינן מחודדות. אמר לו: אני עדיף ממך, תחזור הביתה ואני אלך ללמוד במקומך. שמע אביו שהוא הולך להגיע. היה בבית המדרש של אביו מזיק שכשהיו נכנסים אפילו שניים ביחד לבית המדרש, הוא היה מזיק אותם. אמר אביו לתלמידים: אף אחד לא יארח את רב אחא בר יעקב, וכך הוא יאלץ לישון בבית המדרש, ובגלל חסידותו אולי יתרחש לו נס והוא יהרוג את המזיק. הלך רב אחא בר יעקב לישון בבית מדרש, נגלה אליו המזיק כמו תנין בעל שבעה ראשים. התפלל רב אחא בר יעקב, ובכל כריעה שהוא כרע בתפילה נשר ראש אחד של המזיק עד שהוא הרג אותו. למחרת אמר להם רב אחא בר יעקב: אם לא היה מתרחש לי נס הייתם מסכנים אותי.

ואם אי אפשר לו בלא אשה: כי יצרו מתגבר עליו (תוס' ר"י הזקן).

הא לן והא להו: שמואל היה גר בבבל ובני בבל היו הולכים ללמוד תורה בארץ ישראל, ולכן קודם ישא אשה ואחר כך ילמד תורה כי ירויח שלא יהיה לו הרהורים וגם יוכל לעסוק בתורה כי לא יהא עליו עול הפרנסה. אבל רבי יוחנן שהיה גר בארץ ישראל ובני ארץ ישראל היו לומדים תורה במקומם, אמר שקודם ילמוד תורה ואחר כך ישא אשה, כי אחרת יהא עליו עול הפרנסה ולא יוכל לעסוק בתורה.

[תוס' פירשו הפוך, ששמואל דיבר לבני ארץ ישראל שהיו עשירים וגם היו לומדים במקומם, ולכן עדיף שישא אשה קודם. אבל רבי יוחנן דיבר לבני בבל שהיו עניים וגם היו צריכים ללכת ממקומם בשביל ללמוד, ולכן קודם ילמד תורה כי אם הוא ישא אשה הוא לא יוכל לעזוב את אשתו ובניו וללכת ללמוד תורה].

משתבח ליה רב חסדא: רב חסדא שיבך את רב המנונא לפני רב הונא, באומר
 לרב הונא שרב המנונא הוא אדם גדול. אמר לו רב הונא: כשהוא יבוא אליך תביא
 אותו אלי. כשהוא בא הוא ראה שהוא לא פורס סודר על ראשו כדרך הנשואים.
 שאל אותו רב הונא לפשר הדבר והוא אמר לו שהוא לא נשוי. סיבב רב הונא את
 פניו ממנו ואמר לו: ראה, שלא תראה את פני עד שתתחתן.

אמר רב חסדא: הסיבה שאני עדיף מחברי היא בגלל שהתחתני בגיל שש עשרה.
 ואם הייתי מתחתן בגיל ארבע עשרה הייתי מתגרה בשטן (הוא היצר הרע) ולא
 הייתי מפחד שהוא יחטיא אותי.

גירא בעיניך = חץ בעיניך.